

1

September 1994. Zondagavond. Laat. Wethouder Ludo Wuyts was op weg naar huis. De afstand tussen het kleine gemeentehuis van Teerlo en zijn woning aan de Kerkdwarstraat was niet groot. Een wandeling van tien minuten, hoogstens. Tenzij je natuurlijk, zoals onze wethouder op die avond, niet vanaf het gemeentehuis begint te lopen, maar vanaf het tegenovergelegen dorpscafé en de hele route zigzaggend aflegt.

Het had kort geregend en zijn voeten waren waarschijnlijk ook zwaar geworden van alle uurtjes die hij aan de toog had doorbracht. Aarzelende, wankele passen. Zijn herfstjas hing open, zijn colbertjasje was gekreukt en de punt van zijn hemd hing over zijn broek. Zachtjes murmelend zwalkte hij van de ene stoeprand naar de andere. Verder was het stil op straat. Een kleine, iets te dikke man in openhangende, wapperende kleding. Van links naar rechts, naar links... als een gekreukelde krant die over het glanzende wegdek danst.

Ludo Wuyts was toen achtenveertig. Hij was al vijftien jaar wethouder algemene zaken namens de grootste partij in de omgeving. Ik zal niet in details treden, we praten hier niet graag over politiek, maar iedereen zal bevestigen

dat Ludo veel voor elkaar heeft gekregen voor ons dorp: een nieuwe bibliotheek, een openbare school, blusmaterieel voor de vrijwillige brandweer, plannen voor een nieuwe woonwijk... Al kwam hij hier niet vandaan, de oude dorpelingen en boeren mochten onze wethouder graag. Een lening voor een nieuwe veestal, de een of andere vergunning... Als je hem een glaasje jenever schonk, was dat meestal zo geregeld.

Vergeef me, ik wil niet kwaadspreken op mijn oude dag. Onze Ludo is in 2014 overleden en hij wordt nog altijd erg gemist. Als je je dorpsgenoten zo goed kent als wij in Teerlo, ga je als vanzelf ook elkaars zwakheden liefhebben. En als ik aan mezelf terugdenk in die tijd? Negenentwintig jaar, ik kwam pas kijken. Ik voelde me aangeslagen. Ik durfde niets hardop te zeggen. Ik wist nauwelijks wie ik was of wie ik wilde zijn. Ik ben nu ouder dan onze wethouder toen en alleen ik weet hoe vaak ik zelf iets te aangeschoten ben geweest in al die jaren. Zo hebben we allemaal onze geheimen.

De gordijnen van mijn werkkamer heb ik aan het begin van de avond stevig dichtgetrokken. Justine ligt op mijn schoot te spinnen. Schrijven lukt me alleen als ik het met de hand doe en bij het licht van een groene notarislamp. Misschien heb ik te veel nachtdiensten gedraaid in mijn leven. Overdag kan ik niet schrijven en zonder leesbril ondertussen ook niet meer. Ik moet profiteren van de stilte en de nacht, en nu eindelijk de geschiedenis opschrijven van de wethouder en de dominee. Het mysterie van de verdwenen Fransman. En vooral: mijn eerste ontmoeting met Alma.

Ludo Wuyts dus, onze wethouder. Hij stak rond twaalf uur de rijksweg over en koos de route langs de muziekkapel. Dat zijn de feiten, zou Jan Pauw gezegd hebben. Ik was er zelf niet bij, natuurlijk, maar het is niet moeilijk je er een voorstelling van te maken. Ludo heeft er later vaak over verteld. Meestal liet hij dan sommige details wel achterwege – vooral als zijn vrouw Anna-Maria in de kamer zat. *Dronkenmanstevredenheid* is, denk ik, de beste manier om zijn stemming van dat moment te beschrijven.

In Café Tesse hadden die avond vooral jongeren rondgehangen. Jopie Waanders, Jan Schut, Keesje Loo, Trudi, Renate, Sonja... Je mag die namen meteen vergeten, maar als wethouder algemene zaken zorgde Ludo er wel voor dat hij iedereen goed kende. Hij kende ook hun ouders. De oudste zoon van Brinkmeester had aan het begin van de avond nog zitten kleven met zijn blonde verkering uit de Rozemarijnstraat. Iedereen aan het bier. De wethouder dronk jenever. Later op de avond ging de muziek flink harder. Het meisje was toen al naar huis gegaan. Henkie Brinkmeester en zijn vrienden bleven achter. ‘No no, there’s no limit...’ Toen ze met rode koppen met 2 Unlimited begonnen mee te zingschreeuwen, schudde Kurassier, de bolle eigenaar van het café, zijn hoofd en schonk de wethouder knipogend een laatste borrel in. Ludo sloeg hem in één klap achterover. Tijd om naar huis te gaan. *Noar huus op an*, zoals ze hier zeggen.

Zo zigzagde hij dus verder. De nachtelijke stilte werd nog even verscheurd door het getrompetter van een opgevoerde motor in de verte. Ludo schrok, draaide zich nét iets te snel om en verloor daardoor zijn evenwicht. Hij tuimelde achterover en belandde op zijn achterste. Twee

kromme beentjes in de lucht. De wethouder krabbelde haastig overeind en veegde beschaamd de modder van zijn broek. Dat moest Jopie Waanders zijn geweest, op zijn Zündapp. De rijksweg was vrijwel helemaal verlaten 's nachts; jongens als Jopie reden dan vaak *oerend hard*.

‘Daar k-komen ongelukken van,’ mopperde Ludo – maar het voorstel voor een zebrapad, verkeersdrempel of stoplichten had hij vorig jaar zelf om zeep geholpen in de gemeenteraad.

Overdag was de rijksweg een akelig drukke sluiproute die het naburige stadje met het landelijke snelwegnet verbond. Tegenwoordig is er een ringweg; toen sneed het asfalt Teerlo nog in twee ongeveer even grote helften. In het nieuwe gedeelte stonden het gemeentehuis, het café, de openbare basisschool en het bejaardentehuis. Aan het einde van de Akkerweg, tussen het dorp en de korenmolens, was de nieuwe woonwijk gepland. Het andere deel bestond uit de oude dorpskern met de bibliotheek, de christelijke school, het plein, de brandweerkazerne en de hervormde kerk. De wethouder en zijn vrouw woonden in een van de huisjes aan de oostkant, aan de weg naar de Klei. Kwam je over de rijksweg en was je bereid je snelheid wat aan te passen, dan kon je bij de ingang van het dorp zelfs nog een ouderwetse oliehandel zien liggen. Ongeveer halverwege stond de kleine supermarkt van Fred en Dinie Poortman. Helemaal aan het einde, vlak voordat je het dorp weer uit was geraasd, stonden Hotel Hoge Erve en het nieuwe pannenkoekenhuis. Nog geen tweeduizend inwoners, alle mais- en veeboeren in de omgeving meegeteld. Een snackbar aan de rijksweg – die moet ik ook nog noemen. In het weekend was het daar altijd

druk. Op zondagavond was moeders vrij; dan werd er ge-
haald. Patat mét. Frikandel speciaal.

De wethouder was nu niet ver van huis meer. De nacht-
lucht en de wandeling hadden hem het idee gegeven wat
minder dronken te zijn dan hij in werkelijkheid nog was.
Hij waggelde, maar minder – dácht hij.

Verderop, in de oude pastorie, zag hij het licht nog
branden. Was zijn goede vriend Clemens misschien nog
wakker?

Heeft hij zin in een afzakkertje?

Dominee Clemens Kemp was de predikant van de klei-
ne hervormde kerk. De negentiende-eeuwse pastorie
stond ertegenover, een stevig gebouw met groene luiken
waarop graag koerende duiven rustten. In de zomer trilde
de klimop op het gebarsten stucwerk. De dominee leidde
er een rustig bestaan tussen zijn boekenkasten, die krom
stonden van de theologische literatuur. Een vrome, vrien-
delijke man, maar in godsdienstige kwesties nogal on-
buigzaam. Je kon je als meisje beter niet in een te kort
jurkje vertonen als hij op de kermis of het paasfeest rond-
liep.

Zijn zondagse preken bereidde hij stevast in zijn stu-
deerkamer voor, een kleine uitbouw met een glazen dak,
een raam en een deur aan de tuin. Na het vertrek van zijn
vrouw was Kemp wat versomberd, dus zijn vrienden
Ludo Wuyts, Jan Pauw en Joop Aalderink, de oude histo-
ricus van het dorp, hielden hem vaak gezelschap. Als de
ziekte van Parkinson hem geen parten speelde, dronken
ze samen een borreltje en speelden bridge. Speelde de
ziekte wel op, dan kwam er van kaarten niets terecht.

De pastorie lag verborgen achter dikke, met wingerd

overdekte bomen en een onoverzichtelijke wildgroei van struiken, onkruid en rododendron. Toch kon je, als je je best deed, vanaf de straat de studeerkamer wel zien liggen. Het was dáár, in het raam boven de plantenbak met de geraniums, dat Ludo Wuyts die nacht nog licht zag branden.

Niemand te zien.

Hij keek nog eens goed. Het leek wel of...

De ruit was ingeslagen.

Hij keek opnieuw, maar hij had het de eerste keer goed gezien. Achter het raam van de studeerkamer brandde licht, en dat licht scheen helder en ongehinderd door de kozijnen naar buiten. Het glas was gebroken. Toen hij iets beter keek, kon hij ook de scherpe glaspunten in de sponningen zien staan.

Nog steeds geen beweging daarbinnen.

‘Clemens?’

Hij begon zich zorgen te maken. Het hek tussen de Kerkstraat en de tuin van de pastorie was roestig en half-vergaan; dorpskinderen hadden er een gat in gemaakt. De wethouder was natuurlijk een stuk ouder en dikker dan de kinderen van Teerlo, maar hij slaagde er toch in door het hek te kruipen. Toen hij zich weer oprichtte, voelde hij zijn schoenen wegzakken in de oude bladeren. Het koude water sijpelde naar binnen. Hij rook de geur van vochtige aarde.

‘Clemens!’

Geen reactie.

Struikelend, met zijn handen voor zijn gezicht, baande hij zich een weg door het dichte struikgewas en de zwiepende takken. Zijn schoenen bleven haken achter de

wortels van varens en hij liep zich eerst volledig vast in de omhelzing van een rododendron. Hij vond een nieuwe opening, een ander pad, maar dat was nauwelijks beter begaanbaar. Hij hoorde alleen het kraken van dode takken en zijn eigen, steeds sneller wordende ademhaling.

‘Clemens?’

Zwetend, steunend en onder luid gekraak van takken bereikte hij het grasveldje voor het studeerkamerraam. Het stuk over het grind overbrugde hij in drie stappen. Duizend valse alarmbellen rinkelden er ondertussen in zijn beschonken hoofd.

Het glas was inderdaad kapotgeslagen. In de sponningen fonkelden scherpe, kromme tanden. Daarachter kon hij nu ook het interieur van de studeerkamer zien liggen. Een enorme ravage. Overal slingerden boeken en paperrassen. De ouderwetse secretaire, waaraan de dominee zijn preken schreef, was omvergegooid. Het zitbankje was de andere kant op gevallen. Alle bureauladen lagen eruit. De staande lamp en een grote vaas met bloemen lagen aan diggelen.

Tussen de scherven en de feloranje goudsbloemen lag de dominee.

Ludo staaarde met uitpuilende ogen de kamer in. Dominee Clemens Kemp lag op zijn buik. Zijn armen lagen bewegingsloos langs zijn lichaam en zijn bril was onder zijn gezicht geplet. Er glinsterde bloed op zijn achterhoofd.

‘Clemens! Wat is er gebeurd?’

De dominee kreunde zachtjes.

Ludo Wuyts was ineens broodnuchter. Hij rende naar de deur.

Op slot.

Hij rukte aan de klink, sloeg op het hout, trapte, zette zijn schouder ertegen – maar de deur bleef dicht.

Hij rende terug. De scherpe glaspunten in het raamkozijn zagen er nog steeds levensgevaarlijk uit, maar het lichaam tussen de boeken, goudbloemen en omvergesmeten meubels had zich iets bewogen. De arme dominee kreunde klagelijk en kwam een beetje overeind.

Ludo Wuyts aarzelde nu niet langer. Voor het raam stond de grote plantenbak met de geraniums. Hij zette een voet op de betonnen rand en hees zich met de nodige moeite omhoog. Wiebelend vond hij zijn evenwicht. De scherven in de sponning loerden als lange dolken op een kans.

‘Au!’

Hij was te haastig, te overmoedig, te dronken – en dat leverde hem een jaap op in de palm van zijn hand. Zijn door jenever verdunde bloed drup-drup-druppelde tikkend over glas en lijst.

Hij negeerde het luide bonzen van zijn hart door het plotselinge bloedverlies. Haastig knoopte hij de rechtermouw van zijn overhemd open en trok het uiteinde uit de mouw van zijn jas. Bloedvlekken op zijn goed, maar hij had geen seconde te verliezen. Hij trok de hemdsmouw uit tot over zijn trillende, gladde vingers. Zo, provisorisch beschermd door de dunne stof, sloeg hij met de muis van zijn hand voorzichtig het overgebleven glas uit het raam. De scherven vielen rinkelend de studeerkamer in. De wethouder vatte moed. Snel tikte hij de rest ook weg.

‘Clemens?’

Voorzichtig stapte hij van de plantenbak en zette een voet op de vensterbank. Hij klom tussen het glas door naar binnen.

‘Clemens! Ik ben het.’

Maar wethouder Ludo Wuyts kwam te laat. Even leek het er nog op dat de dominee zijn vriend herkende. Zijn linkerhand kwam trillend omhoog, greep zich aan zijn schouder vast, maar gleed toen krachteloos weer naar beneden.

‘Help...’ hoorde hij de dominee nog zeggen, ‘gestolen...’

2

Mijn naam is Josephine Steen; tegenwoordig een respectabele dame, bijna zestig, maar in die tijd noemde iedereen me nog Jos of Josje. Ik hoorde de volgende dag al van de dood van de dominee. Het nieuws gaat snel in Teerlo. Dat de wethouder in het weekend vaak dronken was, wist het hele dorp natuurlijk. Maar waarom zou iemand dominee Clemens Kemp iets aandoen? Waarom zou...?

Nee, wacht, ik moet een paar weken eerder beginnen. Ik moet beginnen met de vondst van dat paspoort.

Mijn vader was drie weken daarvoor overleden, heel onverwachts. Mijn lieve, zachte papa Ernst. Ik kon het niet bevatten. Hij is achtenzeventig jaar geworden. We hebben op een warme dag in augustus afscheid van hem genomen op de kleine begraafplaats achter de kerk. Een mooie dienst. Een zacht briesje. Het hele dorp was er. Zelf is hij nooit gelovig geweest, maar mama was dat wel.

‘Ze zijn weer bij elkaar,’ zei de dominee. Ja, ik neem aan dat dat zo is – maar zo voelde dat toen niet. Het voelde alsof hij opeens van mij was weggerukt.

Het was aan het einde van mijn ochtenddienst in het St. Antonius dat zijn huisarts me belde. Ze hadden hem in bed gevonden, vertelde dokter Kotter. Ik had mijn vader

een paar dagen daarvoor nog gezien. Hij zag er kwetsbaar uit, maar we hadden hard gelachen samen. Kotter vertelde dat papa in zijn slaap gestorven was, heel vreedzaam. Ik vond dat hij er ontstellend klein uitzag in zijn verkrukelde pyjama. Zijn kortgeknipte haren, zijn vingers helemaal gerimpeld en koud, zijn witte baardstoppels... Arme papa. Toen ik die middag na een veel te lange treinrit eindelijk in Teerlo aankwam, had de begrafenisondernemer hem al languit op zijn rug gelegd. In mijn fantasie lag papa op zijn zij toen ze hem vonden, warm opgerold onder de dekens, als een lief grijs egeltje.

Het echte verdriet moest toen nog komen. De begrafenisondernemer bestormde me met wel honderd vragen. Welke kist? Welke verzekering? Wat voor dienst? Ik had geen idee. Ik stond er opeens helemaal alleen voor.

‘Ik heb nog les van hem gehad,’ vertelde de begrafenisondernemer me met een opgewektheid die me totaal niet aanstond. ‘Prachtige vent, je vader.’ De man had een grijs kartongezicht en blééf maar praten. Ik zat tegenover hem aan de keukentafel en voelde voor het eerst die roerloze, stille mist in mij. Ik moet het St. Antonius nog bellen, dacht ik versuft. Ik moet ze laten weten dat ik een tijdje vrij moet nemen. Ik moet zijn jongere broer inlichten, de notaris, het bevolkingsregister, zijn abonnementen opzeggen, de rouwkaart regelen...

Ik was bekaf aan het einde van de eerste dag. De begrafenisondernemer keerde rond halfacht terug met twee van zijn jongens, stijf in het pak. Bennie kende ik nog van vroeger; hij zat bij mij op school. Hij deed heel ernstig en volwassen, maar ik herinnerde me een wildebras met rood haar die heel goed in voetbal was. Met hun witte

handschoentjes tilden ze hem voorzichtig op. Zolang papa op bed lag, kon ik me nog inbeelden dat hij sliep; toen ze hem in de kist legden, kwamen de eerste tranen.

Ze namen hem mee. Ze namen hem mee en het huis werd heel erg stil daarna. Ik spoelde de koffiekopjes om en stak in de tuin een sigaretje op. Ik herinner me nog dat ik niets gegeten had en vroeg ging slapen. Met een steen in mijn maag, in mijn eigen bed, in de meisjeskamer die papa nooit had willen veranderen. De begrafenis was een week later. Onwerkelijk. Het was zo snel voorbij ineens.

Het huisje van mijn ouders stond in het oude gedeelte van het dorp. Ze hebben er hun hele leven gewoond. Ik heb er mijn meisjesjaren doorgebracht, achter een lichtgeel geschilderde gevel en hoge klimrozen. Twee ramen aan de straatkant. Een deur, donkergroen geverfd. Het dak, een gebroken kap met grijze pannen. Een dakkapel, een beetje vervallen: mijn kamertje.

Een klinkerpad bracht je van de straat tot aan de voordeur. Rechts langs het huis was een onverharde oprit. Pa's Renaultje stond al heel lang in de garage te wachten op wat onvermijdelijk was; hij durfde op het laatst niet meer te rijden. Achter de garage en het huis was een grasveldje dat aan alle kanten werd omzoomd door kruisbessenstruiken. In het midden daarvan: een knoestige, bemoste appelboom. Elk jaar rond deze tijd lag onze tuin vol heerlijk zoetzure appels.

Dorpsstraat 5. Ik kende er elke krakende traptree, elke voeg in de muur, elke geur, elk geluid.

Vanuit mijn slaapkamerraam kon ik ook de kerk en de pastorie zien liggen. Mijn school lag aan de andere kant van de rijksweg. Omdat oversteken te gevaarlijk was,

bracht ik als kind de meeste tijd hier in de omgeving door. Ik speelde verstoppertje bij de muziekkapel, rende met vriendjes en vriendinnetjes over de pas geploegde akkers, klom in bomen. We smeten kluiten naar elkaar of jatten suikerbieten en maiskolven van de boer. Veevoer, maar heerlijk zoet. Ik had toen nog een accent, net als alle andere kinderen die van het land af komen.

Ernst gaf les op de christelijke basisschool, dus mijn ouders hadden besloten dat ik naar de openbare zou gaan. Daar ben ik hun altijd dankbaar voor geweest. Kinderen van de leraar werden genadeloos gepest. Dat is me bespaard gebleven, al vond iedereen het later wel héél raar dat ik niet in Teerlo bleef wonen. ‘Voel je je soms te goed voor ons?’ Maar ik wilde de verpleging in. Zodra ik naar Utrecht was verhuisd, hoorde ik er niet meer bij. Niet helemaal, in elk geval.

Toen ik op de dag na de begrafenis wakker werd, was het even alsof het allemaal niet echt gebeurd was. Het huis klonk en rook nog precies hetzelfde. Ik luisterde naar voetstappen op de trap, maar hoorde niets. Beneden dekte ik de ontbijttafel. Voordat ik er erg in had, nam ik een tweede bordje uit de kast. De stoel tegenover me bleef leeg. De smaken van een geroosterde boterham en gesmolten boter brachten de droom terug die ik die nacht had gehad. *Papa leeft nog. Oud en vergeetachtig laat hij de toast aanbranden. We lachen er samen hartelijk om.* Ik kon het gewoon nog steeds niet geloven.

Op den duur realiseerde ik me natuurlijk dat ik het huis zou moeten leeghalen. Een kleine woning op het platteland: begane grond, etage en een zolder. Een leven in spullen. Ik moest het huis zien te verkopen, maar ik wilde

het helemaal niet kwijt. Ik wilde er niet wonen, maar ik wilde er ook niet weg. Het liefst had ik elk boek, elk kledingstuk, elke herinnering voor altijd vastgehouden, maar ik kon dat helemaal niet aan. Het was gewoon te veel. Ik wist niet wat ik wilde.

Het ziekenhuis deed gelukkig niet moeilijk. Toen ik de personeelschef van het St. Antonius belde en uitlegde dat ik enig kind was en alles zelf moest doen, reageerde ze begripvol. Ik had nog verlofdagen tegoed.

Het was allemaal heel anders toen Jenny overleed; dat was tien jaar eerder. Ernst was heel goed in staat geweest alles zelf te regelen. Hij was gelukkig nooit hulpbehoevend. Het klinkt misschien onaardig, maar haar dood deed me ook iets minder. Misschien omdat ik me vooral zorgen maakte om mijn vader, die alleen achterbleef. Misschien omdat ik meer met hém had dan met haar. Misschien, denk ik nu, alleen maar omdat ik toen nog jónger was. Het drong gewoon nog niet goed tot me door.

Van Poortman, de eigenaar van de supermarkt aan de rijksweg, kon ik zoveel bananendozen krijgen als ik hebben wilde. Het zou misschien helpen iets omhanden te hebben. Ik moest opruimen. Inpakken. Ik kon toch niet blijven treuren?

Ernsts oude boeken konden meteen naar de bieb. Ik stond ze op de overloop in te pakken toen er werd aangebeld. De begrafenis was achter de rug en de meeste mensen hadden me op de begraafplaats al gecondoleerd. Ik vroeg me af wie dat kon zijn.

Ik was halverwege de trap toen ik haar gedaante achter het matglas van de deur zag staan. Ik hield mijn pas in. Sommige mensen herken je van een afstand aan hun

lengte of lichaamshouding. Dit was een silhouet dat ik niet kende.

Op het tuinpad stond een vrouw van een jaar of zestig. Ze was helemaal in het zwart gekleed en had gitzwart haar, met een paar grijze strengen. Ze had het met spelden opgestoken en dat maakte de sierlijkheid van haar hals nog opvallender. Lang en recht, als een klassieke danseres. Een benig gezicht, scherpe jukbeenderen, sterke kaken. Ze keek me doordringend aan.

‘Josephine?’ Bijna niemand gebruikte mijn volledige naam. Ze had een accent dat ik niet thuis kon brengen.

‘Josje, ja?’

‘Ik ben Alma,’ zei ze. Ze wees naar het boerderijtje achter onze tuin. ‘Ik ben de buurvrouw.’

Ik had haar nog nooit gezien. Ik was al een tijd het huis uit, maar ook tijdens mijn bezoeken aan mijn vader had ik haar nooit ontmoet.

‘Ik wil mijn gevoelens van verdriet en sympathie overbrengen voor die verlies.’ Ze had een bos bloemen bij zich, die ze met twee gestrekte armen aan me overhandigde. Haar polsen waren dun als lucifers.

Ik pakte de bloemen aan en knikte. Haar vreemde, formele woorden pasten op de een of andere manier precies bij haar. Net als de felgekleurde orchideeën, toch echt geen bloemen voor een rouwboeket.

Ik aarzelde. ‘Wilt u misschien binnenkomen... mevrouw...?’

‘Alma,’ zei ze weer. ‘Nee, dank. Ik heb uw vader niet goed gekend. Ik leef hier pas een jaar.’

Ze stond kaarsrecht in de deuropening en keek me aan. Ze probeerde niet, zoals andere dorpelingen altijd doen,

langs me heen het gangetje in te gluren; al haar aandacht was alleen op mij gericht. Ze bestudéerde me. Ik realiseerde me dat ze mooi was voor haar leeftijd. Ze had prachtig krullende wimpers en een buitenlandse uitstraling. Toch sprak ze heel redelijk Nederlands.

‘Ik ben uit het west gekomen,’ zei ze, alsof ze mijn gedachten raadde. ‘Ik leef al tien jaar in Nederland.’

‘Ah.’

‘Het was een mooi begrafenis?’

‘Ja, het was heel mooi.’ Er zat geen briefje bij de bloemen. ‘Dank u wel.’

‘Geen broers of zussen?’

‘Nee.’

‘U gaat hier wonen, misschien?’

‘Nee, dat denk ik niet. Mijn werk is in de buurt van Utrecht.’

‘U gaat verkopen?’

‘Waarschijnlijk, ja. Ik moet het huis eerst nog leeghalen.’

‘Het huis van uw ouders, die is...’ Ze maakte haar zin niet af.

‘Ja, heel veel herinneringen,’ probeerde ik met een trieste glimlach. Maar dat was op de een of andere manier veel te persoonlijk en ze beantwoordde het met een afkeurende blik. Ze rechtte haar rug.

‘Ik wil verzoeken,’ zei ze, wijzend naar de tuin. ‘De appelboom. De boom geeft veel hindernis. Veel schaduw, veel rotte appels in mijn tuin.’

En opeens herinnerde ik het me! Mijn vader had me verteld over zijn buurvrouw. Hij had haar naam nooit genoemd, maar toen ze over die boom begon, wist ik het

weer. Een raar en teruggetrokken mens, had hij gemopperd, heel onvriendelijk, heel onpersoonlijk. Ze maakten al een jaar lang ruzie over die appelboom.

‘Kunt u omzagen?’ vroeg ze. ‘De boom weghalen?’

Ik bevroor zowat. Ze bleef me ondertussen maar aankijken met dat benige gezicht, haar ogen hard en dwingend. Ik liet de bloemen zakken. Wat ontzettend ongevoelig om over zoiets te beginnen, zo vlak na de begrafenis!

‘Ik... ik zal erover nadenken.’

‘Graag. Ik heb ook recht op zon.’ Ze wees. ‘Rotte appels lokken wespen.’

‘Ja, sorry... alle gedoe, de begrafenis... Ik ben er niet aan toegekomen ze op te rapen...’

‘Graag,’ antwoordde ze alleen maar.

‘We... we vinden wel een oplossing.’

Ze knipperde niet eenmaal met haar gitzwarte ogen toen ik de deur voorzichtig dichtdrukte. Het was alsof ze me dwars door de deur bleef aankijken. Pas toen de deur in het slot viel, zag ik door het wazige matglas hoe ze zich abrupt omdraaide en stram weer wegmarcheerde.

Wat een mens!

Het huis van mijn ouders leeghalen bleek een enorm karwei. Mijn vader gooid nooit iets weg. Op zolder, onder de spanten, vond ik scheef- en stukgetrokken dozen met schoolboeken, klappers met verouderde lesmethoden en notulen van lerarenvergaderingen. Ernst was tien jaar eerder gepensioneerd. Waarom had hij dat in hemelsnaam bewaard? Ik heb al het oude papier meteen weggegooid. Wat blijft, zijn de mooie herinneringen, hoopte ik. Bijna iedereen die ik tegenkwam als ik in het dorp mijn

boodschappen deed, vertelde dat hij of zij nog les had gehad van meester Steen. Ze herinnerden zich allemaal het schoolkrijt op papa's groene jasje nog.

Die schoolspullen kostten me weinig moeite, maar het viel vaak niet mee andere zaken weg te gooien. Ik vond een schoenendoos vol oude liefdesbrieven. Ik vond foto's die ik nog kende of alweer vergeten was. Soms betrapte ik mezelf erop dat ik uren zat te lezen of alleen maar voor me uit zat te staren. De kleren in de kast roken nog naar hem. Zijn deodorant, zijn scheerspullen... Misschien kostte de badkamer me nog wel de meeste moeite. Soms hield ik het niet meer. Snel een sigaretje roken en huilen in de tuin. 's Avonds een wijntje om in slaap te vallen.

Zijn werkkamer was boven. Een lelijk modern bureau uit een doe-het-zelfmeubelzaak en een schrijfklamp met krassende metalen veren. Over de rug van zijn stoel hing zijn donkere vest nog steeds. De meeste zaken konden meteen de vuilniszak in, maar in zijn bureau vond ik iets gekks. De bovenste laden bevatten schrijfpapier, plakband, nietjes, paperclips – de gebruikelijke dingen. In een van de onderste laden vond ik een paspoort.

Niet zijn paspoort, want dat had ik al opzijgelegd, dat zou ik later naar het gemeentehuis brengen. Het was ook geen oud paspoort van hem dat met een boorgat ongeldig was gemaakt.

Het was een ander paspoort. Het paspoort van iemand anders.

Een Frans paspoort.

Monsieur Lucien Pavet, geboren in 1928.

Op de pasfoto stond een man met een hoog voorhoofd en glanzend achterovergekamd haar. Een lange, smalle

neus, een piepklein mondje. Geen idee wie dat kon zijn. Misschien een oude vriend van mijn vader? Maar zou die man zijn paspoort dan niet nodig hebben? Wat moest mijn vader daarmee?

Ik ben er eerlijk gezegd niet al te lang bij blijven stilstaan. De volgende dag bracht ik wat zakken met kleren naar het Leger des Heils. Op de terugweg, voordat ik nieuwe dozen ging halen bij Poortman, ben ik bij onze kleine politiepost langsgegaan om het paspoort af te geven.

Twee weken later werd, zoals ik al vertelde, onze dominee dood aangetroffen in zijn studeerkamer. Wethouder Ludo Wuyts, die hem gevonden had, bleef een paar dagen geschokt thuiszitten. Het opruimen van het huis van mijn ouders was in de tussentijd al aardig opgeschoten. De zolder, de badkamer, de werkkamer en de gang boven waren gedaan. Mijn eigen slaapkamertje had ik nog in gebruik, maar de rest van de verdieping zag er spookachtig verlaten uit. Niets hing er nog aan de muren. De kasten waren leeg. In de slaapkamer van mijn ouders stond alleen nog het geraamte van hun grote bed.

Bizar.

Ik stond op het punt aan de begane grond te beginnen toen ik beneden de telefoon hoorde overgaan.

Jan Pauw, de enige politiemann van ons dorp, wilde me spreken. ‘Dat Franse paspoort,’ zei hij. ‘Daar is iets mee. Kan ik zo langskomen?’